

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının 2005 Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Bazı Kavramları Anlama Düzeyi*

Hakan Akdağ¹

Özet

Bu araştırma ilköğretim sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 2005 sosyal bilgiler programında yer alan bazı kavramları anlama düzeylerini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma 2008–2009 eğitim öğretim yılında Selçuk Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Adıyaman Üniversitesi, Uşak Üniversitesi ve Niğde Üniversitesi eğitim fakülteleri ilköğretim sosyal bilgiler öğretmenliğinde öğretim gören 200 öğretmen adayıyla gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede öğrencilerden 2005 sosyal bilgiler programında yer alan ve öğretiminde kullanılan bazı kavramları tanımlamaları istenmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler programına ait bazı kavramları anlamaları/algılamalarını ortaya konması amacıyla yapılan nitel bir çalışma olup, durum çalışması deseni şeklindedir. Veri toplama aracı olarak “2005 Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Bazı Kavramlar” adlı açık-uçlu soru formundan yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler programında yer alan bazı kavramları doğru tanımlayamadıkları ve kavrayamadıkları ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Sosyal Bilgiler, Kavram, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayı, Sosyal Bilgiler Programı.

Social Studies Teacher Candidates’ Comprehension Level of Some Terms Included in 2005 Social Studies Curriculum

Abstract

This study is conducted to identify primary education social science teacher candidates’ comprehension level of some terms included in the 2005 social sciences curriculum. The study is conducted on 200 social sciences teacher candidates from Seljuk University, Gazi University, Adıyaman University, Uşak University and Niğde University. For this purpose, the candidates were asked to define some terms included in the 2005 curriculum and used in instruction. The data obtained were evaluated

* Söz konusu çalışma, 7 – 9 Ekim 2009 tarihleri arasında düzenlenen IV. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Yrd. Doç. Dr. Gaziantep Üniversitesi, Nizip Eğitim Fakültesi, İlköğretim Öğretmenliği Bölümü, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, e-mail: hakanakdag@gantep.edu.tr

through open ended question forms, which is a quantitative research technique. The results of the study suggested that social sciences teacher candidates cannot define and comprehend some of the terms included in the social sciences curriculum.

Key Words: Social studies, Term, Social studies teacher candidate, Social studies curriculum

1. GİRİŞ

İnsan hayatı boyunca değişen ve gelişen dünyada yeni birçok kavramla karşılaşmakta, öğrendiği yeni kavramları da gerektiği yerde kullanabilmektedir. İnsanlar karşısındaki ile iletişim kurarken, bir nesne ya da olayı anlatırken her zaman kavramlardan yararlanmaktadır.

Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı’nın 18.11.2003 tarih ve 12438 sayılı oluru ile Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı bünyesinde oluşturulan “Sosyal Bilgiler Özel İhtisas Komisyonu” tarafından, constructivist (yapılandırmacı, oluşturmacı, inşacı) yaklaşımı esas alınarak Sosyal Bilgiler Programı hazırlanmıştır. Hazırlanan bu programla birlikte, programda, ders kitaplarında, işlenişte, ölçme değerlendirme vb. birçok boyutta yenilik de beraberinde gelmiştir.

Sosyal bilgiler programı ile birlikte, programın genel amacı çerçevesinde kavram, beceri ve değer boyutunda öğrenme alanlarının belirlenmesi, her öğrenme alanına ait kendi içinde bütünlük sağlayan üniteler ve bu ünitelere ait kazanımlar şeklinde sıralanmaktadır. İlköğretim sosyal bilgiler dersi programında yapılan bu değişiklik ve düzenlemeler sosyal bilgiler öğretmen yetiştirmede öğretim gören öğretmen adayları tarafından ne oranda algılandığı da önem arz etmektedir. Öğretmen adaylarının programı tam ve doğru bir şekilde algılamaları meslek yaşamlarında daha bilinçli ve rahat hareket etmelerini sağlayacaktır. Yukarıda belirtildiği gibi programla gelen bazı kavramları öğretmen adaylarının bilmeleri/algılamaları konusu ve bunların tespiti de önemli olsa gerek. Kavramların doğru bir şekilde kullanımı ne kadar önemli ise, kavramların öğretilmesi ve öğrenilmesi de o kadar önemlidir.

Eğitim öğretim faaliyetlerinde de her alan için kavramların ayrı bir yeri vardır. Türkiye’de öğretim programlarında yapılan değişikliklerle kavram ve kavram öğretimiyle ilgili çalışmalarda artış olduğu da söylenebilir.

Menguşoğlu (1988)’na göre, nesnelere ya da olayların ortak özelliklerini kaplayan ve ortak bir ad altında toplayan genel tasarım; tek bir

nesnenin ya da nesnelere sınıfının özünü belirleyen, birbirleriyle bağlantılı niteliklerin ya da özel belirtilerin (özelliklerin) bir sözcükte düşünülmüş olan biçimi, olarak tanımlanmıştır.

Çotuksöken (2000) kavramı, “var olanı bilmeye, anlamlandırmaya ilişkin olarak oluşturulan ve düşünme alanında yer alan çerçevelerdir” şeklinde tanımlamıştır.

Demirel (1993) ise kavramı, eğitim terimleri sözlüğünde “kapsamı ve içeriği birim ya da sözle anlatılarak, anlam kazandırılan soyut düşünce” olarak tanımlanmıştır.

Aslında kavram, bir ilgili olgular kategorisini temsil eden bir sözcük ya da cümle ile ifade edilen ve bundan dolayı bir olguya göre düşünülmesi biraz daha zor olan soyut bir düşüncedir. Kavramlar, anlama ve ana fikir olarak özetlenmiş (kısaca ana noktalar irade edilmiş) ve yorumlanmış (anlamı açıklanmış) bir gerçekler grubudur (Barth ve Demirtaş, 1997:10.7) .

Yazıcı ve Samancı (2003), ilköğretim Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretimine yönelik yaptıkları araştırmada; öğrencilerin kendi düşüncelerine göre bazı kavramları yorumladıkları ve zihinlerinde bilimsel olarak kabul edilemeyen bir tanım oluşturduklarını gözlemlemişlerdir. O halde kavramların öğreniminde sorunlar, bazı öğrenciler için ilköğretimde başlamakta, lise ve üniversitede de devam etmektedir.

2005 sosyal bilgiler programı ile birlikte gerek öğretmenler, gerek öğrenciler, gerekse öğretmen adayları bir takım yeni kavramlarla karşılaşmışlardır. Programda yer alan bu kavramların bilinmesi, kaynak kitaplarda yer alması ve sosyal bilgiler öğretmen adayları tarafından öğrenilmesi gerekliliği de kaçınılmazdır.

Bir öğretim programında kavramlar önemli yer tutar. Sosyal bilgiler dersinin amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için, programda yer alan çok sayıdaki kavramın, her öğrencinin zihninde aynı anlam oluşturabilecek şekilde geliştirilmesi gerekir. Sosyal bilgiler ders kitapları, önemli kavramları genellikle tanım ve örnek düzeyinde içermektedir. Bu da kavramların anlaşılmasında ezberlenmesine yol açmaktadır (Doğanay, 2002)

Eğitim-öğretim faaliyetlerinde hangi alanda olursa olsun ilköğretimden yükseköğretime kadar öğrenci birçok kavramla karşılaşmaktadır. Öğrencilerin bu dönemlerde karşılaştığı kavramları öğrenmenin yanında yerinde kullanmayı da kazanması gerektiği söylenebilir.

1. 1. Araştırmanın Amacı:

Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 2005 sosyal bilgiler programında yer alan bazı kavramları anlama düzeyini ortaya koymaktır. Bu araştırma ile aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının araştırma için belirlenen 2005 sosyal bilgiler programında yer alan bazı kavramları anlama düzeyleri nedir?
2. Sosyal bilgiler öğretmen adayları araştırma için belirlenen 2005 sosyal bilgiler programında yer alan bazı kavramlardan en çok hangilerini doğru veya yanlış bilmektedirler?
3. Sosyal bilgiler öğretmen adayları araştırma için belirlenen 2005 sosyal bilgiler programında yer alan bazı kavramlardan en çok hangilerinde kavram yanlışlığına düşmektedirler?

1. 2. Araştırmanın Sayıtlıları

Araştırmanın planlanıp yürütülmesinde göz önünde bulundurulmuş sayıtlılar şu şekildedir;

- Araştırmaya katılan öğretmen adayları bilgi-birikim ve tecrübe açısından denktir.
- Araştırmacı tarafından geliştirilen ölçme aracı çalışmanın amacını ortaya çıkarmasında yeterlidir.
- Öğretmen adaylarının uygulanan ölçme aracına verdikleri cevaplar doğru ve güvenilirlerdir.

1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın yürütülmesinde bir takım sınırlılıklardan hareket edilecektir. Bunlar;

- Yapılan çalışma 2008 – 2009 akademik yılı ile,
- Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği dördüncü sınıfında öğretim gören 200 öğretmen adayı ile,
- Araştırma sonuçları öğretmen adaylarının ölçme aracına vermiş oldukları cevaplarla,
- Araştırmacılar tarafından geliştirilerek uygulanan ölçme aracı ile sınırlıdır.

2. YÖNTEM

Bu çalışma, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler programına ait bazı kavramları anlamaları/algılamalarını ortaya konması amacıyla yapılan nitel bir çalışma olup, durum çalışması deseni şeklindedir. Durum çalışması, araştırılan olguyu kendi yaşam çerçevesi içinde inceleyen, olgu ve içinde bulunduğu ortam arasındaki sınırların kesin hatlarla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan bir araştırma desendir (Yin, 1984; Yıldırım ve Şimşek, 2006).

2. 1. Çalışma Grubu:

Araştırmanın çalışma grubunu araştırmanın yapıldığı sırada Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği dördüncü sınıfında öğretim gören 90'u kız, 110'u erkek toplam 200 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

2. 2. Veri Toplama Aracı ve Geliştirilmesi:

Veri toplama aracı olarak "2005 Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Bazı Kavramlar" adlı açık-uçlu soru formundan yararlanılmıştır. Açık-Uçlu Soru Formu literatürde "open-ended questions" ya da "open-ended survey" şeklinde geçen ve nitel alanda veri toplama amacıyla kullanılan tekniklerden birisidir. Bu yöntemde görüşmede olduğu gibi katılımcıların sorulara yanıtlar vermesi istenmektedir. Ancak bu yanıtlar sesli olarak değil, yazılı olarak verilmektedir (Creswell, 2005; Gay, Mills ve Airasian, 2006).

Açık-Uçlu Soru Formu geliştirilmeden önce alan uzmanları tarafından yazılmış olan kaynaklar ve özellikle 2005 sosyal bilgiler program kitabı incelenerek araştırmada kullanılacak olan toplam 9 ana kavram seçilmiştir. Araştırmada kullanılacak kavramlar seçilirken kavramların birbiriyle ilişkili olmasına ve programda yer almasına dikkat edilmiştir. Böylelikle araştırmanın veri toplama aracı geliştirilmiştir. Geliştirilen veri toplama aracının geçerlilik, güvenilirlik ve anlaşılabilirliğinin belirlenmesi amacıyla ön çalışma yapılmıştır. Veri toplama aracı öncelikle iki alan uzmanı akademisyenle tartışılarak şekillendirilmiş ve araştırmanın yapılacağı üniversitelerin sosyal bilgiler öğretmenliği anabilim dalında öğretim gören öğretmen adaylarından rasgele seçilen 5'er adaya da uygulanmıştır. Ön çalışma sonrasında gerekli düzeltmeler yapılarak veri toplama aracına son şekli verilmiştir.

2. 3. Verilerin Toplanması:

Araştırmaya ilişkin veriler araştırmacı tarafından 2008–2009 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında üniversitelerin akademik takvimleri de göz önüne alınarak söz konusu sosyal bilgiler öğretmenliği anabilim dalına ait dersliklerde toplanmıştır. Veriler toplanmadan önce araştırmacı çalışmanın amacıyla ilgili olarak öğretmen adaylarına yönlendirme yapmadan bilgi vermiştir. Kendilerine verilen açık-uçlu soru formu üzerinde yer alan kavramların ne anlama geldiğini yazmalarını istemiştir. Ayrıca araştırmacı uygulama sürecinde öğretmen adaylarının sorularını cevaplamak suretiyle yönlendirme yapmadan öğretmen adaylarına yardımcı olmaya çalışmıştır.

2. 4. Verilerin Analizi:

“2005 Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Bazı Kavramlar” adlı açık-uçlu soru formu aracılığıyla elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Verilerin içerik analiziyle incelenmesinin nedenleri içerik analizinin;

- Esas olarak birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirerek bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaya fırsat vermesi,
- Temel amacının toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak olması,
- Verileri daha derin bir işleme tabi tutması gibi özelliklerinden kaynaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 227).

Araştırma sonucunda elde edilen veriler literatürde yapılan çalışmalar ışığında kategoriler halinde çözümlenmiştir (Demircioğlu, 2005; Ekiz ve Akbaş, 2005; TDK, 2009). Bu kategorilerin ifade ettikleri anlamlar aşağıda verilmiştir:

a) *Kavramı Doğru Anlama (Doğru)*: Akla, mantığa, gerçeğe veya kurala uygun olma durumu... Öğretmen adaylarının kavramı tam ve bilimsel olarak ifade eden cevapları bu kategoride toplanmıştır.

b) *Kavram Yanılgısı (Yanılgı)*: Kavram olarak yanılgı, yanlış doğru doğruyu yanlış sanma, algılama durumu... Öğretmen adaylarının kavramı tam olarak ifade edemediği, diğer bir ifadeyle bilimsel olarak kabul gören kavramlardan farklılık gösterdiği cevapların toplandığı kategoridir.

c) *Kavramı Yanlış Anlama (Yanlış)*: TDK (2009)'ya göre bir kurala, bir ilkeye, bir gerçeğe uymama durumu, aykırı olan, hatalı olarak belirtilmiştir. Öğretmen adaylarının kavrama ilişkin bilimsel değeri olmayan cevapları bu kategoride toplanmıştır.

d) *Kavrama Cevap Vermeme (Cevapsız)*: Öğretmen adaylarının boş bıraktığı, söz konusu kavramların karşılıksız veya yanıtı bırakıldığı durumların toplandığı kategoridir.

Yapılan çözümlene sonucu ortaya çıkan veriler frekans (yinelenme sıklığı) ve yüzde olarak tablolaştırılmıştır. Buna ilaveten veriler açık-uçlu soru formlarından yapılan doğrudan alıntılarla da desteklenmiştir.

3. BULGULAR VE YORUM

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 2005 sosyal bilgiler programında yer alan bazı kavramları anlama düzeyiyle ilgili olarak söz konusu üniversitelerin son sınıfında öğretim gören 90'ı kız, 110'u erkek olmak üzere toplam 200 öğretmen adayının açık-uçlu soru formları incelenerek aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

3. 1. 1. Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumları (Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının araştırma için belirlenen 2005 sosyal bilgiler programında yer alan bazı kavramları anlama düzeyleri nedir?).

Sosyal Bilimler;

İlk bakışta sosyal bilimden ne anlaşıldığını açıklamak kolay sanılmaktadır. Sosyal bilimler toplum içinde yaşayan insanları, Aristo'nun da "siyasal hayvan" dediği insanları incelemekte, bu bakımdan insan gruplarının, topluluklarının ve toplumların irdelenmesi ile ilgilenmektedir (Duverger: Çev: Ünsal Oskay, 1990; s. 8.).

Sosyal Bilimler, bilimsel bir tutumla toplumların incelendiği disiplinlerdir. İlgilendiği esas konu gruplar içinde oluşan insan etkinliğidir. Amaç beşeri anlayışın gelişmesidir. Bu yüzden, sürekli bir değişim içinde olan, çeşitli ve karmaşık meselelerle karşı karşıya bulunan insanların ve toplumların hayatında, Sosyal Bilimlerin önemli bir yeri vardır. Genel manada ifade etmek gerekirse, insan tarafından oluşturulan gerçekler ve toplumsal olgular, sosyal bilimlerin alanıdır. Ancak teknoloji de insan tarafından oluşturulur fakat bu fen bilimlerinin alanına girer. Bazı uzmanlar, yine insan ürünü olarak ortaya çıkan sanat ve fikir ürünlerini güzel sanatlar ve felsefenin konusu olarak görmektedir.

Bu açıklamalardan şu neticeye varabiliriz; Sosyal Bilimler dendiği vakit, fen, matematik, güzel sanatlar, felsefe disiplinlerinin dışında yer alan ve insan ve insanın oluşturduğu olguları konu alan disiplinler akla gelmektedir. İnsani veya beşeri bilimler veya davranış bilimleri olarak da ekonomi, eğitim, siyasal bilimler, antropoloji, kent planlaması vs. olarak sayabiliriz. Sosyal

Bilimler kavramı pek çok ülkede kullanılmaktadır. Ülkemizde de ortaöğretim düzeyinde Sosyal Bilimler Öğretimi, Tarih ve Coğrafya ağırlıklı olmak üzere liselerin bazı bölüm ve sınıflarında psikoloji, sosyoloji, mantık derslerinde gerçekleştirilmektedir (Köstüklü, 1999; s.9).

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilimler kavramıyla ilgili olarak verdikleri cevaplar Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1: Sosyal Bilimler Kavramıyla İlgili Cevaplar Tablosu

KAVRAM	Doğru		Yanılgı		Yanlış		Cevapsız	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Sosyal Bilimler	52	26	58	29	64	32	26	13

Tablo 1 incelendiğinde öğretmen adaylarından 52 kişinin (%26) sosyal bilimler kavramını doğru, 64 kişinin (%32) ise yanlış tanımladığı görülmektedir. Tablo 1’de ayrıca 58 kişinin (%29) sosyal bilimler kavramıyla ilgili yanılığın içerisinde olduğu, 26 kişinin de (%13) sosyal bilimleri tanımlayamadıkları görülmektedir. Tablo 1’den sosyal bilimler kavramıyla ilgili olarak öğretmen adaylarının yanlış tanımlayanlar, yanılığın içeren ifadeler ve cevapsızların da toplamı ile 148 öğretmen adayının (% 74) söz konusu kavramı tanımlayamadıkları, kavramı yanlış algıladıkları ya da sosyal bilimler kavramı hakkında bilgi sahibi olmadıkları söylenebilir.

Sosyal Bilimler kavramına ait öğretmen adaylarının örnek ifadeleri şu şekildedir;

Doğru;

“İçerisine tarih, coğrafya, sosyoloji, psikoloji vb. gibi insanla alakalı her şeyi kapsayan bilimlerin genel adı...”

Yanılgı;

“Tarih, coğrafya, iktisat, antropoloji, felsefe gibi bilimleri içine alan bilgiler topluluğu..”

Yanlış;

“...bütün sosyal olayları içeren, toplumsal ve sosyal hayatı konu alan bilim...”

Sosyal Bilgiler;

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji,

psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005; s. 46).

Sosyal Bilgiler kavramıyla ilgili öğretmen adaylarına ait bilgilere Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2: Sosyal Bilgiler Kavramıyla İlgili Cevaplar Tablosu

KAVRAM	Doğru		Yanılgı		Yanlış		Cevapsız	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Sosyal Bilgiler	64	32	37	18,5	74	37	25	12,5

Tablo 2’ye göre öğretmen adaylarından 64’ü (%32) sosyal bilgiler kavramını doğru olarak tanımlamışlardır. Bunun yanında öğretmen adaylarının 37’si (%18,5) sosyal bilgiler kavramı ile ilgili olarak yanılgı içerisinde olduğu ve 74 ‘ünün (%37) de sosyal bilgiler kavramını yanlış tanımladıkları belirlenmiştir. 25 (12,5) öğretmen adayı da sosyal bilgiler kavramı hakkında tanım yapmamış, cevapsız bırakmışlardır. Bu sonuçlara göre doğru tanımlayanların haricinde kalan yeküne bakıldığında (yanılgı, yanlış ve cevapsız toplamı) 136 (%68) sosyal bilgiler öğretmen adayının sosyal bilgiler kavramını tanımlayamadıkları ya da yanılgı içerisinde oldukları söylenebilir. Bir başka deyişle araştırmamızın çalışma grubunu oluşturan söz konusu üniversitelerin eğitim fakültelerinin ilköğretim sosyal bilgiler öğretmenliğinde öğretim gören son sınıf öğrencilerinin büyük bir kısmının sosyal bilgiler kavramını tanımlayamadıkları ya da yanılgı içerisinde oldukları belirtilebilir.

Sosyal Bilgiler kavramına ait öğretmen adaylarının örnek ifadeleri şu şekildedir;

Doğru;

“ Sosyal Bilimler disiplinlerinin yanında, tarih, coğrafya, vatandaşlık bilgisi gibi sosyal alanları kapsayan ilköğretim dersidir.”

Yanılgı;

“Tarih, coğrafya, vatandaşlık, Atatürk ilke ve İnkılâp gibi disiplinleri bir çatı altında birleştiren ve her bir disiplini ayrı ayrı birbiriyle ilişkilendirerek sunan bir bilim dalıdır.”

Yanlış;

“Sosyal bilimlerin parçalara ayrılmış bir unsuru..”

Kavram;

Kavramlar, eşyaları, olayları, insanları ve düşünceleri benzerliklerine göre gruplandığımızda gruplara verdiğimiz adlardır. Deneyimlerimiz sonucunda iki veya daha fazla varlığı ortak özelliklerine göre bir arada gruplayıp diğer varlıklardan ayırt ederiz. Bu grup zihnimize bir düşünce birimi olarak yer eder. Bu düşünce birimini ifade etmekte kullandığımız sözcük (veya sözcükler) bir kavramdır. Kavramlar somut eşya, olaylar veya varlıklar değil, onları belirli gruplar altında topladığımızda ulaştığımız soyut düşünce birimleridir. Kavramlar gerçek dünyada değil, düşüncelerimizde vardır. Gerçek dünyada kavramların ancak örnekleri bulunabilir (MEB, 2005; s. 80).

2005 Sosyal Bilgiler programında yer alan kavramla ilgili öğretmen adaylarının vermiş olduğu cevaplara ait bilgiler Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 3: Kavramla İlgili Cevaplar Tablosu

KAVRAM	Doğru		Yanılı		Yanlış		Cevapsız	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kavram	62	31	36	18	67	33,5	35	17,5

Tablo 3’e göre öğretmen adaylarından 62’si (%31) sosyal bilgiler programında yer alan kavramı doğru olarak tanımlamışlardır. Bunun yanında öğretmen adaylarının 36’sı (%18) kavramın tanımlanması ile ilgili olarak yanılı içerisinde olduğu ve 67 öğretmen adayının (%33,5) da kavramı yanlış tanımladıkları belirlenmiştir. 35 (17,5) öğretmen adayı da sosyal bilgiler programında yer alan kavram hakkında bir tanımlama yapmamışlardır. Bu sonuçlara göre 2005 sosyal bilgiler programında yer alan kavram sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çoğu tarafından yanlış tanımlandığı gibi, yanılıya düşenler ve kavramı tanımlayamayanlarda azımsanmayacak derecededir. Başka bir ifade ile sosyal bilgiler programında yer alan kavramı sosyal bilgiler

öğretmenler adaylarının bilmedikleri, yanlış algıladıkları ya da tanımlayamadıkları söylenebilir.

Sosyal Bilgiler programında yer alan kavrama ait öğretmen adaylarının örnek ifadeleri şu şekildedir;

Doğru;

“Varolan bir nesnenin ya da soyut olan bir şeyin simgelenmesidir... ...Fikir – olay – insan veya başka şeyleri sınıflandırmaya yarayan kelime öbekleridir.”

Yanlış;

“Bir konu içerisinde bireylere kazandırılmak istenilen becerilerin temel noktalarını işaret eden özel terimlerdir.”

Yanlış;

“Bir dersin ya da konunun anlamıdır...herhangi bir konuyu anlatabilmek için oluşturulmuş bilgi ağıdır.”

Beceri;

Günümüz eğitim sistemlerinde elde edilen bilginin kullanılması ön plana çıkmaktadır. Bilgiyi kullanmayı ifade edebilecek kavram beceridir. MEB (2005)'e göre bilgiyi elde etme ve kullanma ile bireyde yetenek ortaya çıkmaktadır. Bilgiyi öğrenme ve kullanma kısa zamanda elde edilirken yeteneğin ortaya çıkması zaman almaktadır. Buna göre beceri; öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir. Ayrıca uygun öğrenme ve öğretim ortamında bireyin, hazır bulunuşluk düzeyine göre düşünsel ve davranışsal bir çabaya girmesi sonucu bir işi kolaylıkla ve ustalıkla yapar hâle gelmesidir (MEB, 2005; s. 47).

Beceri, herhangi bir etkinliği sürekli olarak belli bir yeterlik düzeyinde yapabilmek, olarak da tanımlanmaktadır (Paykoç, 1991; s. 13).

Michaelis(1988), “Hayat bilgisi ve sosyal bilgilerde kullanılan birçok beceri, bilgiyi işlemek, tutumları ve değerleri analiz etmek, toplumsal faaliyetlerde etkin rol almakla ilgilidir”. Demokratik bir toplumda vatandaşların etkili bir şekilde yasayabilmesi için bazı temel bilgi ve değerler yanında, önemli bir beceri repertuarına da sahip olması gerekir. Beceri, bir şeyi sürekli tekrar edebilecek yeterlikte yapma isidir. Öğrenciler kazandıkları bilgileri ve sahip

oldukları değerleri davranışa dönüştürebilmek için becerilere gereksinim duyarlar. Harekete geçmeden, sadece kafada duran bilgiden ve kalpte saklanan değerlerden hiçbir yarar sağlanmaz. Aslında etkili demokratik vatandaşlığın görünen yüzü, bu becerilerin işe koşulabilmesidir (Akt: Öztürk ve Dilek, 2002: 57).

2005 Sosyal Bilgiler programında yer alan beceri kavramıyla ilgili öğretmen adaylarının vermiş olduğu cevaplara ait bilgiler Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4: Beceri Kavramı İle İlgili Cevaplar Tablosu

KAVRAM	Doğru		Yanılı		Yanlı		Cevapsız	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Beceri	43	21.5	70	35	80	40	7	3.5

Tabloya göre öğretmen adaylarından 43’ü (%21,5) sosyal bilgiler programında yer alan beceri kavramını doğru olarak tanımlamışlardır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 70’i (%35) beceri kavramının tanımlanması ile ilgili olarak yanılı içerisinde olduğu ve 80 öğretmen adayının (%40) da kavramı yanlış tanımladıkları belirlenmiştir. 7 (%3,5) öğretmen adayı da sosyal bilgiler programında yer alan beceri kavramı hakkında bir tanımlama yapmamışlar, cevapsız bırakmışlardır. Bu sonuçlara göre 2005 sosyal bilgiler programında yer alan beceri kavramı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çoğu tarafından tam olarak tanımlanamamıştır. Burada yanlış tanımlayanlar, yanılıya düşenler ve beceri kavramını tanımlayamayanların toplamı bakımından önemlidir. Başka bir deyişle sosyal bilgiler programında yer alan beceri kavramını sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bilmedikleri, yanlış algıladıkları ya da tanımlayamadıkları ifade edilebilir.

Beceri kavramına ait öğretmen adaylarının örnek ifadeleri şu şekildedir;

Doğru;

“İlgi, istek, yetenek doğrultusunda kişinin belli bir alanda öğrendiklerini uygulama yetisidir.”

Yanlı;

“Kişinin herhangi bir konu üzerinde sergilemiş olduğu ve kişiye özel harekettir. Önemli olan doğru yapabilmektir.”

Yanlı;

“İnsanların en iyi şekilde yaptıkları olaylardır.

Değer;

Değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlâkî ilke ya da inançlardır. (Özgüven,1999)

MEB (2005)'e göre değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen, birleştirici, toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan, sadece bilinç değil duygu ve heyecanları da ilgilendiren, bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren, soyut bir nitelik kendine ait kurallarının olduğu belirtilmiştir.

2005 Sosyal Bilgiler programında yer alan bir diğer kavramda değer kavramıdır. Değer kavramı ile ilgili olarak öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar neticesinde elde edilen bilgiler Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5: Değer Kavramı İle İlgili Cevaplar Tablosu

KAVRAM	Doğru		Yanlış		Yanlış		Cevapsız	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Değer	50	25	45	22.5	65	32.5	40	20

Bu bilgilere göre öğretmen adaylarından 50’si (%25) sosyal bilgiler programında yer alan değer kavramını doğru olarak tanımlamışlardır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 45’i (%22,5) ise değer kavramının tanımlanması ile ilgili olarak yanılıya düşmüşlerdir. 65 öğretmen adayının (%32,5) da kavramı yanlış tanımladıkları belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının 40’ı da (%20) 2005 sosyal bilgiler programında yer alan değer kavramı hakkında hiçbir cevap vermemişlerdir. Elde edilen bu sonuca göre 2005 sosyal bilgiler programında yer alan değer kavramı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 150’si tarafından (%75) doğru olarak tanımlanamadığı belirtilebilir. Başka bir deyişle sosyal bilgiler programında yer alan değer kavramını sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bilmedikleri, yanlış algıladıkları ya da tanımlayamadıkları söylenebilir.

Değer kavramına ait öğretmen adaylarının örnek ifadeleri şu şekildedir;

Doğru;

“Toplumun oluşturduğu duygu, düşünce, ahlâk vb. her şey...”

Yanılgı;

“Kişinin bir varlığın ya da kendisi için önem arz eden her şeye biçtiği önem.”

Yanlıs;

“İnsanın sahip olduğu özelliklerin iyi-kötü şeklinde değerlendirilmesi”

Öğrenme Alanı;

Öğrenme alanı, birbiri ile ilişkili beceri, tema, kavram ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden yapıdır. Sosyal bilgiler programında yer alan öğrenme alanları 4. sınıftan başlayıp 7. sınıfa kadar devam etmektedir (MEB, 2005; s. 98). Sosyal bilgiler programının kavram, beceri ve değer boyutunun öğrenme fonksiyonunu işaret etmektedir.

2005 Sosyal Bilgiler programında yer alan bir diğer kavramda öğrenme alanıdır. Öğrenme alanı ile ilgili olarak öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar neticesinde elde edilen bilgiler Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: Öğrenme Alanı Kavramı ile İlgili Cevaplar Tablosu

KAVRAM	Doğru		Yanılgı		Yanlıs		Cevapsız	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Öğrenme Alanı	40	20	54	27	56	28	50	25

Bu veriler ışığında öğretmen adaylarından 40’ı (%20) sosyal bilgiler programında yer alan öğrenme alanını doğru olarak tanımlamışlardır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 54’ü (%27) ise öğrenme alanının tanımlanması ile ilgili olarak yanılgıya düşmüşlerdir. 56 öğretmen adayının (%28) da öğrenme alanını yanıls tanımladıkları belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının 50’si de (%25) 2005 sosyal bilgiler programında yer alan öğrenme alanı hakkında hiçbir cevap vermemişlerdir. Elde edilen bu sonuca göre 2005 sosyal bilgiler programında yer alan öğrenme alanını, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yanılgı içerisinde olan, yanıls tanımlayan ve cevapsız bırakanların toplamı ele alındığında çalışma gurubunda yer alan 160 öğretmen adayı (% 80) tarafından doğru olarak tanımlanamadığı belirtilebilir. Başka bir deyişle sosyal bilgiler programında yer alan öğrenme alanı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bilmedikleri, yanıls algıladıkları ya da tanımlayamadıkları söylenebilir.

Sosyal Bilgiler programında yer alan öğrenme alanının tanımına yönelik öğretmen adaylarının örnek ifadeleri şu şekildedir;

Doğru;

“ Sosyal Bilgiler öğretiminde öğrencilere verilen kavram-değer-becerilerin verildiği ve ayrı ayrı ele alınan bölümlerdir.”

Yanılgı;

“Bir ünitelerde hedeflenen kavramların oluşturduğu alan...kişinin içinde bulunduğu çağa göre öğrenebilecekleri bilgilerin bütünü...”

Yanlış;

.” Bir ders veya kavramın sınırlarının belirlenmesi sonucu oluşan alan. Sosyal Bilgilerin öğrenme alanı=Tarih – Coğrafya – Vatandaşlık gibi...”

Kazanım;

Kazanım; öğrenme süreci içerisinde planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar sayesinde öğrencide görülmesi beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerler olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2004: 11). Ayrıca kazanım, program öğeleri olan kavram, beceri ve değer boyutunda öğrenciden beklenen tutum ve davranışlar olarak da tanımlanabilir. Öğrencinin söz konusu kazanımları elde edebilmeleri için öğretim süreci içerisinde başta kendisi olmak üzere, öğretmen, okul, aile, çevre vb.lerinin gösterdikleri performans ile doğrudan ilgilidir.

Kazanım kavramı ile ilgili olarak öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar neticesinde elde edilen bilgiler Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7: Kazanım Kavramı İle İlgili Cevaplar Tablosu

KAVRAM	Doğru		Yanılgı		Yanlış		Cevapsız	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım	92	46	38	19	56	28	14	7

Bu veriler ışığında öğretmen adaylarından 92’si (%46) sosyal bilgiler programında yer alan kazanım kavramını doğru olarak tanımlamışlardır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 38’i (%19) ise kazanımın tanımlamasında yanılgıya düşmüşlerdir. 56 öğretmen adayının (%28) da kazanım kavramını yanlış tanımladıkları belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının 14’ü de (%7) 2005 sosyal bilgiler programında yer alan kazanım kavramı hakkında hiçbir cevap vermemişlerdir. Bu sonuca göre sosyal bilgiler programında yer alan kazanım kavramını uygulama yapılan öğretmen adaylarının hemen hemen yarısı doğru olarak tanımlamışlardır. Çalışma grubunda yer alan diğer öğretmen adayları

yanılgı içerisinde olanlar, yanlış tanımlayan ve cevapsız bırakanların toplamı da 108 öğretmen adayından (%54) oluşmaktadır. Diğer bir ifade ile sosyal bilgiler programında yer alan kazanım kavramı hakkında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının haberdar oldukları, fakat bazı öğretmen adaylarının yanlış algıladıkları ya da tanımlayamadıkları söylenebilir.

Sosyal Bilgiler programında kazanım kavramına ait öğretmen adaylarının örnek ifadeleri şu şekildedir;

Doğru;

“ Öğrenciye kazandırılmak ve davranış olarak görmek istenen bilgi, beceri, tutum ve değerler...”

Yanılgı;

“Öğretilen ünitelerde yer alan konuların öğrenciden beklenen değişiklik doğrultusunda konunun aktarılması ve işlenmesidir.”

Yanlış;

“ Bir konu hakkında anlatmaya başlamadan önce konudan haberdar etmedir...kişinin hazırbulmuşluğuna uygun verilen davranış bütünlüğü...”

Etkinlik;

Etkinlik, çocukların, kendi amaç ve gereksinmelerine uygun geldiği için isteyerek katıldıkları herhangi bir öğrenme durumu... (TDK, 2009). 2005 sosyal bilgiler programında belirtilen kavram, beceri ve değer boyutunda öğrencilerde gözlemlenmesi beklenen kazanımları elde etmek için yapılan her türlü faaliyet olarak da belirtilebilir. Etkinlikler planlı, programlı olması gerektiği gibi sınıf içi veya sınıf dışı da yapılabilmektedir.

Öğretmen adaylarına 2005 Sosyal Bilgiler programında belirlenen öğrenme alanları içerisindeki ünitelerin her birine ait belirlenen kazanımların öğrencilere verilebilmesi veya öğretim sonunda gözlemlenebilmesi için derslerde yapılan etkinlik/etkinlikler hakkındaki tanımlamalara ait sonuçlar Tablo 8 'de verilmiştir.

Tablo 8: Etkinlik Kavramı İle İlgili Cevaplar Tablosu

KAVRAM	Doğru		Yanılgı		Yanlış		Cevapsız	
	f	%	f	%	f	%	f	%

Etkinlik	20	10	88	44	67	33.5	15	7.5
-----------------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------------	-----------	------------

Tablo 8'e göre öğretmen adaylarından 20'si (%10) etkinlik kavramını doğru olarak tanımlamışlardır. 88 (%44) öğretmen adayı ise etkinlik hakkında yanlışya düşmüşlerdir. 67 öğretmen adayının (%33,5) da etkinliği yanlış tanımladıkları belirlenmiştir. 15 (%7,5) öğretmen adayı da 2005 sosyal bilgiler programında yer alan etkinlik hakkında hiçbir cevap vermemişlerdir. Bu sonuçlara göre, öğretmen adaylarının sosyal bilgiler programında yer alan etkinlik/etkinlikler hakkında, cevap veren öğretmen adaylarının sayısı göz önüne alındığında (Doğru+Yanılığ+Yanlış), birtakım bilgilere sahip oldukları, fakat yanlış içerisinde olanlar ve yanlış tanımlayanların sayısı göz önünde bulundurulduğunda tam olarak bilgi sahibi olmadıkları söylenebilir.

Etkinlik kavramına ait öğretmen adaylarının örnek ifadeleri şu şekildedir;

Doğru;

“Konu, ders ile ilgili ve sınıf içi ve dışı düzenlenebilen öğrenci katılımlı faaliyet...Drama, rol oynama, gezi-gözlem vb.katılımlı faaliyetler..”

Yanılığ;

“Öğrenci ve öğretmenin okul içinde ve dışında yapmış olduğu davranışlar...”

Yanlış;

“ Öğrencilerin konuyu iyi kavramaları için oluşturulan materyaller..”

Ünite;

Üniteler ise öğrenme alanları içerisinde belli bir zaman diliminde ortaya konulan ürün diyebiliriz. Sosyal bilgiler programında sekiz ünite belirlenmiş olup, program içerisinde öğrenme alanlarının gerçekleşme düzeyi ünitelerle ilişkilidir.

Ünite, bir ders programının ya da bir ders kitabının başlıca bölümlerine verilen ad ve öğretmenin gözetim ve denetimi altında öğrencilere belirli bir süre içinde ve eğitim amaçlarına uygun olarak birtakım bilgi, beceri ve anlayışlar kazandırmayı öngören, belli bir konu ya da sorun çevresinde düzenlenmiş olup türlü etkinlikleri, öğrenme yaşantılarını ve değerlendirme çalışmalarını kapsayan ayrıntılı ders planı olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2009).

2005 yılındaki program değişikliğine kadar ülkemizdeki uygulamaya göre ünite, öğrencinin önüne, tek ders kitabında okunması ve öğrenilmesi gereken bir bölüm olarak çıkmakta ve yaklaşık 20–30 günlük bir süreyi kapsamakta idi. Öğretmen somut olarak kaynaştırılmayı görmek ve öğrencinin elinde okuyabileceği ana bilgi kaynağı istemektedir. 2005 sosyal bilgiler programında ise etkinliklere yapılan vurgu, sınıf ortamını oldukça değiştirmeye yol açacaktır. Yeni sosyal bilgiler ders kitaplarında da üniteler tasarlanırken, öğrencinin yaratıcılığını geliştirici işler ve kısa süreli projelere özellikle yer verilmiştir (Ata, 2009: 37).

Ünite kavramı ile ilgili olarak öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar neticesinde elde edilen bilgiler Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9: Ünite Kavramı İle İlgili Cevaplar Tablosu

KAVRAM	Doğru		Yanılığ		Yanlış		Cevapsız	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Ünite	94	47	28	14	56	28	22	11

Bu veriler ışığında öğretmen adaylarından 94’ü (%47) sosyal bilgiler programında yer alan üniteyi doğru olarak tanımlamışlardır. Öğretmen adaylarının 28’i (%14) yanılığa düşmüş, 56 öğretmen adayının (%32,5) da ünite kavramını yanlış tanımladıkları belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının 22’si de (%11) 2005 sosyal bilgiler programında yer alan ünite hakkında hiçbir cevap vermemişlerdir. Elde edilen bu sonuçlara göre sosyal bilgiler programında yer alan üniteyi çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarının yarıya yakını doğru olarak tanımlamışlardır. Yanılığ içerisinde olan öğretmen adayları da ünite hakkında bilgiye sahipler, fakat yanlış tanımlayan ve cevapsız bırakanların toplamı ile ele alındığında 106 (%53) öğretmen adayı tarafından ünite kavramı doğru olarak tanımlanamadığı belirtilebilir.

Ünite kavramına ait öğretmen adaylarının örnek ifadeleri şu şekildedir;

Doğru;

“Belli bir sürede bitirilmesi gereken, birbiriyle bağlantılı konuların oluşturduğu konular bütünü..”

Yanılığ;

“Belli bir kavramları üzerinde barındıran en geniş konular bütünü...”

Yanlış;

“ Herhangi bir dersin yıl içinde belli bir program dahilinde işlenmesini sağlayan programdır.”

3. 2. 2. Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumları

Araştırmanın amacı doğrultusunda cevap aranan “Sosyal bilgiler öğretmen adayları araştırma için belirlenen 2005 sosyal bilgiler programında yer alan bazı kavramlardan en çok hangilerini doğru veya yanlış bilmektedirler?” sorusuna yönelik elde edilen veriler Tablo 10’da yer almaktadır.

Tablo 10: Öğretmen Adaylarının 2005 Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Bazı Kavramlardan En Çok Doğru veya Yanlış Tanımladıklarını Gösteren Tablo

KAVRAMLAR	Doğru		Yanlış		Yanlış		Cevapsız	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Sosyal Bilimler	52	26	58	29	64	32	26	13
Sosyal Bilgiler	64	32	37	18,5	74	37	25	12,5
Kavram	62	31	36	18	67	33,5	35	17,5
Beceri	43	21.5	70	35	80	40	7	3.5
Değer	50	25	45	22.5	65	32.5	40	20
Öğrenme Alanı	40	20	54	27	56	28	50	25
Kazanım	92	46	38	19	56	28	14	7
Etkinlik	20	10	88	44	67	33.5	15	7.5
Ünite	94	47	28	14	56	28	22	11

Tablo 10’a bakıldığında öğretmen adaylarının en çok ünite (94) ve kazanım (92) kavramı hakkında doğru tanımlamada bulunmuşlardır. Diğer bir ifade ile çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarının en çok ünite ve kazanım kavramı hakkında bilgi sahibi olduğu söylenebilir.

Tablo 10’dan cevap aranan diğer bir soruda öğretmen adaylarının en çok hangi kavramları yanlış tanımladıklarına dair sorudur. Tablo 10’a göre öğretmen adayları en çok beceri (80) ve sosyal bilgiler (74) kavramını yanlış tanımladıkları görülmektedir. Başka bir ifade ile öğretmen adayları beceri ve sosyal bilgiler kavramı hakkında bildiklerinin doğru olmadığı da söylenebilir.

3.3.3. Alt Probleme Ait Bulgular ve Yorumları

Araştırmanın 3. alt amacına yönelik; “Sosyal bilgiler öğretmen adayları araştırma için belirlenen 2005 sosyal bilgiler programında yer alan bazı kavramlardan en çok hangilerinde kavram yanlışlığına düşmektedirler?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu soruya yönelik elde edilen veriler Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11: Öğretmen Adaylarının 2005 Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Bazı Kavramlardan En Çok Kavram Yanlışlığına Düşüklerini Gösterir Tablo

KAVRAMLAR	Doğru		Yanlış		Yanlış		Cevapsız	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Sosyal Bilimler	52	26	58	29	64	32	26	13
Sosyal Bilgiler	64	32	37	18,5	74	37	25	12,5
Kavram	62	31	36	18	67	33,5	35	17,5
Beceri	43	21,5	70	35	80	40	7	3,5
Değer	50	25	45	22,5	65	32,5	40	20
Öğrenme Alanı	40	20	54	27	56	28	50	25
Kazanım	92	46	38	19	56	28	14	7
Etkinlik	20	10	88	44	67	33,5	15	7,5
Ünite	94	47	28	14	56	28	22	11

Tablo 11’e göre öğretmen adayları en çok etkinlik (88) ve beceri (70) kavramlarını tanımlamada yanlışlığına düşmüşlerdir. Çalışma grubunda yer alan öğretmen adayları, sosyal bilgiler programında en çok etkinlik ve beceri kavramlarını tanımlamada yanlışlığına düşükleri söylenebilir. Bir başka ifade ile araştırma için hazırlanan ölçme aracında yer alan etkinlik ve beceri kavramlarını öğretmen adaylarının tanımlayabildikleri fakat bu tanımlamalarda en çok söz konusu kavramlarda yanlışlığına düşükleri ve doğru bildikleri tanımın yanlış olduğu da belirtilebilir.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler programında yer alan bazı kavramları anlama düzeylerini belirlemeye yönelik olarak yapılan bu çalışma sonucunda ilköğretim ikinci kademede bu dersi verecek olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler programında geçen bazı kavramları tam olarak anlayamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bulgulardan; öğretmen adaylarının ünite ve kazanım kavramlarını diğer kavramlara göre daha yüksek

düzeide doğru olarak bildikleri anlaşılmaktadır. Buna karşın öğretmen adaylarının ölçme aracında yer alan kavramların tamamında yanlış içeriside olduğu görülmektedir. Ayrıca öğretmen adaylarının etkinlik ve beceri kavramlarında da ciddi anlamda yanlışya düştikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının beceri ve sosyal bilgiler kavramlarını diğer kavramlara oranla daha yüksek oranda yanlış cevapladıkları görülmektedir. Ayrıca öğrenme alanı ve değer kavramlarını da diğer kavramlara oranla daha yüksek oranda cevapsız bıraktıkları bulgulardan anlaşılmaktadır.

Elde edilen sonuçlar ışığında şu önerilerde bulunulabilir:

- *Sosyal bilgiler programı, ilköğretimde bu dersi okutacak olan öğretmen adaylarına her yönüyle etkili bir şekilde tanıtılması gerekir.*
- *Görevde bulunan sosyal bilgiler öğretmenleri de program hakkında belli aralıklarla bilgilendirilmesi gerekir.*
- *Sosyal bilgiler öğretmen yetiştirme de sosyal bilgiler alan dersini veren öğretim elemanlarının da kendilerini güncellemelerinin gerekir.*
- *Sadece programa ait kavramlar değil, diğer kavramlar da görsel ve uygulamalı olarak gerek ilköğretim kademesindeki öğrencilere gerekse sosyal bilgiler öğretmen adaylarına öğretilmelidir.*
- *Sosyal bilgilerde, disiplinlere yönelik temel kavramlar öncelikle öğretilmelidir. Öğrenilen temel kavramlar yeni kavramların öğretiminde rol oynayacağı için ayrı bir öneme sahiptir.*

KAYNAKLAR

- Ata, B. (2009), "Sosyal Bilgiler Ünitesi" Kavramı üzerine Bazı Düşünceler. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar I. Edt: Refik Turan, A. Murat Sünbül ve Hakan Akdağ. Ankara: Pegem Akademi.
- Barth, J. ve Demirtaş, A. (1997), İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi. Ankara: YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi
- Çotuksöken, B. (2000), Felsefi Söylem Nedir? İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Demircioğlu, İ. H. (2005), "Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Tarih Öğretiminde Kullanılan Zaman ve Kronolojiyle İlgili Bazı Kavramları Anlama Düzeyi", Eğitim Araştırmaları Dergisi, Sayı: 19, Ankara: Anı Yay., s. 155-163.
- Demirel, Ö. (1993), Eğitim Terimleri Sözlüğü. Ankara:

- Doğanay, A. (2002), Öğretimde Kavram ve Genellemelerin Geliştirilmesi. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi. Edt: C.Öztürk ve D.Dilek. Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Duverger, M. (1990), Sosyal Bilimlere Giriş. Çev: Ünsal Oskay, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Ekiz, D. ve Akbaş, Y. (2005), “İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Astronomi ile İlgili Kavramları Anlama Düzeyi ve Kavram Yanılgıları”, Milli Eğitim Dergisi Sayı:165, Kış 2005, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/165/ekiz.htm> adresinden 10 Şubat 2008 tarihinde alınmıştır.
- J.W. Creswell (2005), Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research (2nd ed.). N.J.: Pearson Merrill Prentice Hall.
- L.R. Gay & G.E. Mills & P. Arasian (2006), Educational Research: Competencies for Analysis and Applications (Eighth Edition). New Jersey: Pearson.
- Köstüklü, N. (1999), Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi, Konya: S.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Meb (2005), İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7 Öğretim Programı ve Klavuzu (Taslak Basım). Ankara: MEB Yayınları.
- Menguşoğlu, T.(1998), İnsan Felsefesi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Öztürk, C. ve Dilek, D. (Ed.). (2002), “Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi”. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Paykoç, F. (1991), “Tarih Öğretimi”, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- Yin, R. K. (1984), Case Study Research: Design and Methods. CA.Sage. Newbury Park.
- Tdk (2009), Büyük Türkçe Sözlük, Ankara. Erişim Adresi: www.tdk.org.tr , 24.08.2009.
- Yazıcı, H. ve Samancı, O. (2003), İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ders Konuları ile İlgili Bazı Kavramları Anlama Düzeyleri. Millî Eğitim Dergisi, Sayı 158.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006), Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayınları.